

Rekommandation 27/2023
Forslag A 1938/UHN
Behandles af Udvalget for et Holdbart Norden

Betænkning over svar på REK 27/2023 om en gemensam satsning på nordisk livsmedelssikkerhed (A 1938/UHN)

Udvalget for et Holdbart Norden foreslår, at Nordisk Råd tager svar på rekommandation 27/2023 hvad angår en gemensam satsning på nordisk livsmedelssikkerhed til efterretning og anser den som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Udvalget for et Holdbart Norden foreslår, at Nordisk Råd tager svar på rekommandation 27/2023 til efterretning og afventer *politisk dialog* hvad angår en gemensam satsning på nordisk livsmedelssikkerhed.

Baggrund

Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

- at öka samordningen av forskning och utveckling av ekologiska och kommersiella grödor och odlingsrekommendationer som håller för förändrade växtförhållande i och med klimatförändringen i Norden
- at öka livsmedelssäkerheten och självförsörjningsgraden i Norden, så att vår region är mer beredd på klimatförändringar, mindre utsatt inför kriser och bättre utrustad för att upprätthålla ett hållbart kommersiellt husdjurbrug och jordbruk under nya växtförhållanden
- at upprätthålla och utveckla NordGens roll som garant för livsmedelssäkerhet i Norden i och med klimaförändringen

Svar fra Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd for MR-FJLS byder rekommandation 27/23 velkommen og deler Nordisk Råds opfattelse af, at der i de nordiske lande er grundlag for at udbrede en højere grad af selvforsyning. Det gælder særligt for dyrkning af afgrøder, som de

nordiske lande i dag i overvejende grad er afhængige af at importere f.eks. bælgrugter eller nye foderstoffer. Et andet vigtigt element er at sikre stabile globale forsyningskæder. Hertil skal det dog bemærkes, at der er stor forskel på de nordiske landes selvforsyningsgrad.

Behovet er blevet yderligere aktualiseret af krigen i Ukraine og Covid19-pandemien, som har medført usikkerhed og pres på fødevarerforsyningsikkerhed og forsyningskæder i hele verden, ikke mindst i Norden.

Nordisk Ministerråd finder ligesom Nordisk Råd, at udvikling i og forskning af økologiske og kommercielle afgrøder er et område, hvor de nordiske lande bør øge koordinationen landene i mellem.

Ved at forske og skabe mere modstandsdygtige afgrøder i fællesskab, vil Norden på sigt være bedre rustet til at imødegå klimaforandringer, der truer fødevarerikkerheden.

Resiliente afgrøder skaber med andre ord et bedre grundlag for selvforsyning og gør de nordiske lande mindre sårbare for udefrakommende trusler, herunder krig, klimaforandringer, biodiversitetstab og pandemier som Covid-19.

I rekommandationen anføres det hertil, at SamNordisk Skovforskning (SNS) og Nordisk Komité for Jordbrugs- og Madforskning (NKJ) har arbejdet på en rapport, der netop omhandler resiliens i de nordiske lande.

Rapportens opdrag blev givet af MR-FJLS i Tromsø i 2022 og resultatet blev forelagt MR-FJLS på sommermødet i Reykjavik i 2023.

Rapporten opridser en række rekommandationer til, hvordan den nordiske bioøkonomi gøres mere resiliente. Rekommandationerne i rapporten omfatter:

- 1) Etablering af et fælles, nordisk roadmap for en resilient bioøkonomi.
- 2) Styrkelse af resiliens i den nordiske bioøkonomis værdikæder.
- 3) Facilitere deling af kvalitetsdata på tværs af Norden.
- 4) Øget vidensdeling og samarbejde omkring nordisk "krisekommunikation".
- 5) Integration af rekommandationerne i Nordisk Ministerråds nye samarbejdsprogram for 2025-2030.

Resiliensrapporten kan læses her: resiliens-PB.pdf (nordicagriresearch.org).

Det skal hertil bemærkes, at EK-FJLS (Jordbrug og Skovbrug) i november 2023 besluttede at tildele yderligere midler til SNS/NKJ for at forsætte arbejdet med

resiliensspørgsmål i Norden. Endvidere skal det nævnes, at resiliens også er inkluderet i FJLS-samarbejdsprogrammet som ét af tre hovedmål, som vil blive prioriteret i det nordiske samarbejde for MR-FJLS i de kommende seks år frem til 2030.

I henhold til at gøre Norden mere modstandsdygtig overfor klimaforandringer og andre kriser er et af NordGens centrale mål at bidrage til at sikre de nordiske landes langsigtede fødevareproduktion.

NordGens samling af genetiske ressourcer er til rådighed for blandt andet forældre og forskere, der arbejder for at udvikle nye, resiliente afgrøder, som specifikt er tilpasset til at imødegå klimaforandringer og fremme et miljøvenligt landbrug.

NordGens arbejde og frøsamling er heller ikke statisk. Forskere og forældre arbejder løbende på at forædle og udvikle nye sorter, som er mere resiliente overfor klimaforandringer. NordGen satser specifikt på at udvide sin samling af landbrugsplanternes vilde slægtninge og mindre udnyttede have- og landbrugsplanter. En udvidelse med disse accessioner vil forventeligt få stor betydning i fremtiden, når klimaforholdene ændrer sig og vil således medvirke til at styrke den nordiske modstandsdygtighed og fødevareforsyningsikkerhed.

I forhold til Nordisk Råds spørgsmål om koordination af forskning og udvikling af økologiske og kommercielle klima-resiliente afgrøder, så skal det anføres, at ét af de områder, som NordGen aktuelt satser på, er udviklingen af flere bælgplante-accessioner.

Bælgplanter har et stort potentiale til at bidrage til et bæredygtigt landbrug på baggrund af deres kvælstofbindende evne. Derudover kan bælgplanter også udgøre en vigtig proteinkilde. Endelig er bælgfrugter lette at producere for både hjemmeavlere (jævnfør rekkommendation 20/23) og kommercielle producenter. Dette gør bælgplanter til et meget attraktivt aktiv i tilfælde af en krisesituation i de nordiske lande. Blandt de mest effektive bælgplanter er ærter og hestebønner (*Pisum sativum* og *Vicia faba*), som har et meget højt proteinindhold. NordGen har en samling af 141 accessioner hestebønner og 2500 accessioner af ærter. NordGen arbejder aktuelt på at udvide samlingen af bælgplanter for at kunne bidrage yderligere til en styrket indsats i den grønne omstilling. Dyrkning af bælgplanter i Norden kan samtidig styrke en mere sikker adgang til en mere klimavenlig kost for den nordiske befolkninger. Bælgfrugter er sammen med grøntsager blandt de varegrupper, hvor importafhængigheden lige nu er størst.

NordGen er, som Nordisk Råd fremhæver, dybt involveret i det nordisk offentlig-private partnerskabs program om præ-planteforædling (PPP). Programmet er et nordisk

flagskibsprojekt, som gør en tydelig forskel og skaber resultater. Programmet har netop fået forlænget sin kontrakt i yderligere tre år fra 2024-2026. Foruden at have sekretariatsfunktionen er NordGen også involveret i størstedelen af programmets projekter og vil fortsætte med at være dette i den kommende periode.

I 2024 vil NordGen afholde en konference om husdyrgenetiske ressourcer i Uppsala. Konferencens tema vil være at give status på de nordiske dyreracer og identificere muligheder og udfordringer i forbindelse med bevarelse og brug af husdyrgenetiske ressourcer i Norden. Husdyrgenetiske ressourcer og -hold er et vigtigt område i forhold til at fremtidssikre fødevarsystemer og modstandsdygtighed i Norden.

Spørgsmål om bæredygtigt landbrug, fødevarerforsyningsikkerhed, selvforsyning og resiliens er højt prioriterede områder i Nordisk Ministerråd. Hertil er det særligt værd at fremhæve de to visionsprojekter om henholdsvis Bioøkonomi som drivkraft for vækst i Rurale Områder og Sunde og Robuste Fødevarsystemer. De to projekter har et sammenlagt budget på næsten 25 millioner DKK, der udmøntes fra 2021-2024. Som følge af beredskabssituationen er der i bioøkonomiprogrammet et særskilt fokus på alternative proteinkilder – herunder planteforædling og plantenering, som skal bidrage til mere resiliens i de nordiske lande.

Spørgsmål om resiliens, beredskab og fødevarerforsyningsikkerhed er også vigtige bestanddele af det svenske ordførerskabsprogram for FJLS-sektoren under 2024 såvel som Nordisk Ministerråds kommende samarbejdsprogram for 2025-2030.

Nordisk Ministerråd anser dermed, at rekommandationen er opfyldt.

Udvalgets synspunkter

Udvalget for et holdbart Norden noterer svaret for Nordisk Ministerråd med tilfredshed og bifalder det store arbejde og fokus på at sikre en fremtidig resiliens og bæredygtig fødevarerproduktion i Norden. Som det fremgår af svaret er området i udvikling og der lægges op til at indsatsen øges fremadrettet. Udvalget er optaget af at indsatserne leder til konkrete resultater på tværs af hele Norden, herunder med et særligt fokus på de nordiske øsamfund.

I den forbindelse noterer udvalget at i 2022 udkom rapporten 'Selvforsyning af fødevarer i 5 nordiske øsamfund', som har til formål er at øge indsigten i, hvorvidt og hvordan en højere grad af selvforsyning med fødevarer kan bidrage til mere bæredygtige og resiliente fødevarsystemer i de nordiske øsamfund Bornholm, Færøerne, Grønland, Island og Åland.

Udvalget noterer at øsamfundene har forskellige forudsætninger for fødevarerproduktion og betingelser for de lokale fødevarer-systemer. Det handler blandt andet om de klimatiske forudsætninger, tilgangen til egnede landbrugsarealer og marine områder, og forskellige fødevarer-traditioner og kultur. Udvalget finder at også denne rapport er relevant for det nordiske samarbejde omkring resiliens og bæredygtig fødevarerproduktion.

Kiruna, den 25. juni 2024

Tove Elise Madland (A)

Johan Andersson (S)

Karin Gaardsted (S)

Åsa Karlsson (S)

Ola Elvestuen (V)

Emma Berginger (MP)

Kari-Anne Jønnes (H)

Staffan Eklöf (SD)

Himanshu Gulati (FrP)